

Kart og landskap, en prosess- beskrivelse av oppstarten av NLM sitt arbeid i Mali med fokus på metodevalg

Mons Gunnar Selstø

Mons Gunnar Selstø født 23.09.1976. 4-årig misjonsskole ved Fjellhaug Misjonshøgskole (2001) og grunnfag i sosialantropologi ved Universitet i Oslo (2002). Misjonær for NLM i Vest-Afrika (2004-2008, 2009-2012).

Abstract

Map and Landscape, a processual description of the establishment of NLMs work in Mali with focus on the choice of methods

In this article, I describe how NLM engaged in the task of establishing a new ministry in Mali. I focus on the methods chosen to introduce the mission and its message in a cultural sensitive way. I have shown how we elaborated a strategy of instant empowerment of the seekers. The article starts with a draft of the phase of preparation for the ministry. Before I describe the application of the methods, I share some experiences from our approach, and emphasize that the actual ministry is still a work in progress adapting to the context as it is growing. My purpose is to share the experience that attitude and methodical approach is important, alongside cultural knowledge and theological insights in establishing a new ministry.

Key words: Relasjonsbygging, Kulturell tilnærming, misjonsstrategi, Naréna, Mali

Innledning

I denne artikkelen vil jeg forsøke å beskrive og analysere oppstarten av Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) sitt arbeid i Naréna i Mali. De spesielle metodevalgene som ble gjort for dette arbeidet, ble nedfelt i et eget strategidokument. Jeg vil komme med en prosessbeskrivelse som vil vise at de valgte metodene ikke ble forstått som statiske, men heller dynamiske og som kunne bli gjort til gjenstand for endringer underveis. Når en går inn i et nytt landskap, er det godt å ha et kart å navigere etter. Men kartet må revideres dersom det ikke stemmer med landskapet. Jeg er klar over at mine analyser ikke kan unngå å bli preget av mine egne erfaringer og min egen rolle i dette arbeidet.

Jeg begynner artikkelen med en beskrivelse av forberedelsene til det nye arbeidet. Deretter gjør jeg rede for implementeringen av det, for til slutt å inkludere noen vurderinger som ble gjort. Presentasjonen og analysen vil i stor grad være preget av min deltagende observasjon og refleksjoner gjort underveis.

Det kan være nyttig innledningsvis å stanse litt ved hvilken forforståelse NLM som organisasjon og jeg som misjonær hadde av oppstarten av arbeidet i Mali. NLM flyttet så og si hele misjonærstaben i Elfenbenskysten, 10 voksne og 7 barn, til Bamako, hovedstaden i Mali, i januar 2005. Årsaken til relokaliseringen var borgerkrigen som eskalerte i Elfenbenskysten høsten 2004. Det var ingen i staben som hadde hatt Mali i tankene i sine forberedelser til misjonærtjenesten. Vi var alle i utgangspunktet utsendinger til Elfenbenskysten. I utgangspunktet ble det opprettet en administrativ base i Bamako for å betjene arbeidet NLM hadde i Elfenbenskysten. Men NLM hadde lenge ønsket å utvide sitt engasjement i Vest-Afrika og så nå muligheten til det. Siden NLM hadde arbeidet blant mahoufolket i Elfenbenskysten, var det et ønske om å utvide dette arbeidet til å omfatte malinkéfolket som mahouene er beslektet med. I løpet av vinteren og våren 2005 gjorde NLM derfor en sondering i Guinea, Mali og Senegal for å se på mulighetene til å starte opp et nytt arbeid. Det ble besluttet å starte opp et arbeid i Mali i området sørvest for Bamako. Jeg og min familie ble omplassert til dette arbeidet.

Selv om landet var et annet, var malinkéene som sagt beslektet med mahouene som NLM hadde arbeidet blant i Elfenbenskysten. Det medførte at en del av forberedelsene jeg hadde hatt i forkant av utreise, fortsatt var relevante. Disse forberedelsene representerer noen av forutsetningene for metodevalgene som ble gjort i starten. Den kanskje viktigste forutsetningen jeg hadde med meg i bagasjen da vi reiste ut til vår første periode, var at vi skulle jobbe blant et folkemuslimsk¹ folkeslag, noe som innebar «venneevangelisering» eller «stangfiske». Dette medførte noen føringer i retning av relasjonelle metodevalg.

34

Kort presentasjon av landsbyen Naréna

Jeg og min familie flyttet til Naréna, en landsby med ca. 6000 innbyggere, i 2006. Den er lokalisert ca. 10 mil sørvest for Bamako mot grensen til Guinea. Naréna er hovedsete for Naréna kommune som hadde ca. 13000 innbyggere i 2005. Der var ingen kirke, men 4 moskeer. Ingen misjonsorganisasjon eller kirkesamfunn hadde arbeidet her tidligere, men landsbyen var blitt besøkt av en pastor som bodde 4 mil unna. De fleste livnærte seg av jordbruk i regntiden, og gullgraving i tørketiden. Det var flere bistandsaktører representert i landsbyen (UNDP, Plan, Leger uten grenser, Peace Corps for å nevne noen).²

Forberedelser

Da beslutningen om oppstart av nytt arbeid i Narena var tatt, begynte en periode på et halvt år til å forberede oppstart av arbeidet.

Denne tiden ble benyttet til besøksturer og sondering av det geografiske området, studie av kultur og historie og utredning av praktiske spørsmål knyttet til språkstudiet og boforhold. Jeg fikk ansvaret for dette arbeidet sammen med en ressursgruppe av medmisjonærer. Forberedelsene skjedde i et fellesskap hvor alle fikk et eierforhold til det nye arbeidet.

Arbeidsspråk

Et tidlig spørsmål var valg av arbeidsspråk. Tanken var at «Alle misjonærer innenfor evangeliserende, diakonalt og menighetsbyggende arbeid skal lære seg lokalspråket godt nok til å kunne bruke det i sitt arbeid».³ Siden ingen hadde virket som misjonærer i området før, antok vi at lokalspråket (malinké) var det beste arbeidsspråket. Vi forstod tidlig at dette bare var et muntlig språk. Det hadde ikke blitt utviklet noe skriftspråk for det enda. Uten lærebøker måtte vi lytte og repetere ved hjelp av samtaler med en språkhjelper. Det var en lang og tålmodighetskrevenne prosess. Etter hvert forstod vi at malinké var nokså likt bambara. For dette språket er det blitt utviklet skriftspråk, noe som innebar at det ikke bare fantes en god del litteratur på språket, men også undervisningsmateriale for å lære det. Selv om språkene lingvistisk er så å si like,⁴ viste det seg at det er sterke sosiolingvistiske grunner til at malinkéene ikke vil si at de snakker bambara.⁵ Det er et spørsmål om identitet og historie. Hvilket språk man valgte, var derfor ikke uten betydning. I ettertid har vi konkludert med at den beste veien for en misjonær å lære seg malinké på, er ved å begynne med bambara for så å lære seg den lokale «malinké dialekten».

Bosetting

Andre praktiske, men ikke ubetydelige beslutninger som ble tatt tidlig, var bosetting. Etter at det var bestemt at vi skulle etablere oss i landsbyen Naréna, så vi etter muligheten for å leie boliger. Det viste seg å være vanskelig. Selv om det var mulig å leie noen leirhytter, er det som en tidligere misjonær sa: «Dere skal ikke bruke krefter på å bo her, dere skal bruke kreftene på mennesker». Vi ble frarådet å bygge en misjonsstasjon som lett medfører at misjonærfellesskapet blir en norsk «ghetto» og heller tenke separate misjonærboliger. Det innebar mindre tomter som kunne finnes nærmere lokalbebyggelsen. Dette skapte også større trygghet og trivsel. Vi fikk 3 tomter som var spredt i landsbyen, og byggingen av misjonærboligene begynte. Selve byggingen ble en viktig fase i introduksjonen til samfunnet. Vi ønsket å bruke lokale byggematerialer og lokalt personell til denne byggingen, vel vitende om at prosessen dermed ville dra ut i tid. Men dette valget var med på å bygge relasjoner i landsbyen. Denne fremgangsmåten ble senere nedfelt i strategidokumentet.⁶

Kulturkunnskap og historie

Forberedelsesfasen er praktisk, men også mental. «For å kunne trenge dypere inn i tankegangen til dem vi skal arbeide blant, må en identifisere barrierer og broer for å kunne nå inn med evangeliet».⁷ Mye av den kognitive forberedelsen skjedde i form av å finne tilgjengelig informasjon om historie og kultur. Det viste seg at det fantes en del litteratur som det var nyttig å sette seg inn. Jan Jansen⁸ hadde samlet tekster om Narénas grunnleggelse i *La Geste de Nankoman, textes sur la fondation de Naréna (Mali)*.⁹ En annen «gullgrube» var *Forgerons d'Afrique Noire*¹⁰ som er en etnologisk beretning med empiri fra Naréna. Det var også rikelig med litteratur som omhandlet malinkéenes historie.¹¹ Historien om Soundjata Keita og malinkériket har stor betydning for malinkéens identitet, samtidig som det er en forståelsesnøkkel til samfunnsordningen og interaksjonen med andre etnisiteter. Den har også blitt viktig for Malis nasjonsbygging. Vår sosialantropologiske og historiske interesse ble en døråpner inn i samfunnet. Når lokalbefolkningen i Naréna så denne interessen, ble

jeg invitert til seremonier, gitt bøker og belært om deres historie. Jeg kan se hvordan misjonærenes dagbøker i sin tid la grunnlaget for det sosialantropologiske studiet.

Relasjonsbygging

De jevnlige besøkene til Naréna i forberedelsesperioden var viktige. Det gav oss muligheten til å teste tankene vi hadde gjort oss, både av praktisk art, men også de mer teoretiske. Vi ble kjent med Naréna og Naréna ble kjent med oss. Vi begynte med relasjonsbygging ved det første møtet, og selv om vi ikke skaffet oss informanter, så fikk vi kanskje noe som var like bra, nemlig en vertsfamilie.¹² Å få oppnevnt en vert er vanlig kutyme blant malinkéene. Enhver fremmed som bosetter seg i en malinkélandsby, får en vert. Verten blir mellommann mellom den fremmede og lokalbefolkningen. Kulturen er opptatt av at en skal vise gjestfrihet. Ordningen vil også kunne tilfredsstillende nysgjerrigheten som oppstår i landsbyen når en fremmed bosetter seg. Verten kan kontaktes for å få informasjon om innflytteren. Om relasjonen mellom vert og innflytter er god, i form av god informasjonsflyt, vil dette gi ære til verten fordi han evner å ta godt vare på gjesten. Videre vil dette igjen skape tillit til gjesten som er transparent om sine hensikter. Derfor var vi opptatt av å pleie kontakten med verten vår fra starten av. Over tid har vi sett hvor viktig dette har vært for oss i vårt arbeid i Naréna. Dette var et kulturelt element som vi ikke var klar over da vi først tok kontakt med landsbyen.

Samuel Camara fra Église Évangélique Protestante du Mali (EPPM), ledet oss inn i arbeidet på en kulturelt tilpasset måte. Samuel Camara er pastor i en liten menighet i Siby, og det var mye på grunn av hans bønn om flere misjonærer i området at NLM besluttet å starte opp arbeidet her. Han ble en viktig veileder og rådgiver for NLM og en personlig mentor for meg inn i tjenesten. Han hadde hatt jevnlige besøk i Naréna og kjente en del sentrale personer i kommunen. For å introdusere oss til befolkningen i Naréna, kalte han inn lederskapet i landsbyen til et rådsmøte hvor han presenterte våre intensjoner og svarte på de spørsmålene som var om NLM som misjonsorganisasjon. Rådsmøtet ble avsluttet ved at en av imamene ønsket oss velkommen til Naréna for å dele Guds Ord med dem. NLMs introduksjon i området ble god – mye takke være Samuel Camara og vår vertsfamilie i Naréna.

Strategi

I løpet av det første halvåret skulle ressursgruppen komme med et forslag til strategi for arbeidet. Vi begynte med å innhente andre strategidokumenter fra NLMs arbeid blant muslimske folkegrupper,¹³ men også strategidokumentet for Normisjonens arbeid i Mali. Dette ble til stor inspirasjon i arbeidet med å utarbeide en egen strategi, samtidig som vi ønsket å bygge videre på NLMs erfaringer fra Elfenbenskysten. Vi laget et lite spørreskjema som vi sendte til tidligere misjonærer i Elfenbenskysten og ba dem dele sine erfaringer og anbefalinger når vi skulle starte opp nytt arbeid. Dette ble et verdifullt materiale for oss i prosessen. Vi merket oss spesielt to punkt: For det første å ha et lokalbasert, relasjonelt fokus hvor en vektla relasjonen til opinionsdannerne, for det andre å ha fokus på lokal identifisering som enkeltpersoner, men også som organisasjon. Det gjaldt klesstil og boforhold, men også holdning.

Vi valgte å bygge relasjoner med dem som kan kalles opinionsdannerne. I vår kontekst betydde det de som hadde valgte, representative verv, slik som politiske, institusjonelle, kulturelle og religiøse ledere, men også de som hadde respekt som familie- og klanoverhoder. Kontakten med disse personene var i utgangspunktet naturlig da vi kom som et nytt element i landsbyen. Når vi sier at vi valgte å utvikle disse relasjonene, betyr ikke det at vi bare oppsøkte dem, men også at vi brukte god tid sammen med opinionsdannerne når vi møttes.

I utarbeidelsen av strategien¹⁴ tok vi med oss noen elementer fra arbeidet i Elfenbenskysten, samtidig som det var nye impulser som ble hentet eksternt. I Elfenbenskysten hadde en begynt å jobbe med bibelundervisning etter en metode kalt «Chronological Bible Storying» (CBS).¹⁵ Det er en kronologisk gjennomgang av Bibelen med vekt på fortellerstoffet. Den er kronologisk fordi en i møte med en muslimsk kontekst, får behov for å formidle de historiske linjene og plassere Jesus inn i denne kronologien av beretninger. I Koranen finner en ingen slik kronologi. Dermed er det vanskelig å få med seg de historiske linjene. Moses og Jesus kan fort oppfattes som skikkelser som levde samtidig. Om Bibelen blir fortalt kronologisk, blir den lettere husket kronologisk av analfabeter. Dette er til stor nytte for senere undervisning. Samtidig er det viktig å fokusere på fortellingsmateriale i Bibelen fordi kunnskap formidles kulturelt gjennom fortellinger som gjør den lettere å huske.

Vi fikk også inspirasjon gjennom en medmisjonær som hadde vært på en konferanse med David Watson,¹⁶ hvor temaet var kirkeplantingsbevegelser i vanskelige områder (MIE).¹⁷ Ønsket er å legge til rette for en disippelgjøringsbevegelse, hvor fokuset ligger på overgivelse av bibelkunnskap slik at mottakeren kan videreformidle kunnskapen i sine relasjoner. Gjennom å utvikle den ene disippelen ønsker man å nå de mange. Vi så at CBS og MIE kunne forenes, og visjonen ble at hver misjonær ba om 5 personer å undervise, som igjen forpliktet seg til å gi den samme undervisningen videre til minst 2 personer.

Denne tenkningen ledet oss inn i en refleksjon over misjonærens rolle som da blir tonet ned til å være en støttespiller for lokale aktører. «Passing the Baton»¹⁸ ble inspirerende i så måte, med et sterkt fokus på at misjonæren kontinuerlig går ut av roller som overlates til lokale kristne. I strategien kom dette til uttrykk i følgende formulering: «Evangelisering og dåpsopplæring er i første omgang en misjonær oppgave, men samtidig er det en av de første oppgavene som overtas av den lokale menighet. Misjonæren vil også inneha de pastorale oppgavene før nasjonale pastorer er på plass. Det vil være viktig for misjonen å etablere et nasjonalt lederskap mens organisasjonen er liten og oversiktlig.»¹⁹

Vi hadde et ønske om å drive et holistisk misjonsarbeid, hvor vi kunne møte hele mennesket – ikke bare gjennom forkynnelse, men også gjennom bistand. I forbedelsene ble vi inspirert av modellen kalt «Community Health and Evangelism» (CHE).²⁰ Der fokuserer en på kunnskapsformidling gjennom en flat struktur, hvor en ønsker at aktørene involveres i utbredelse av kunnskap. En ønsker å møte lokale behov og utruste lokalbefolkningen til å møte behovene med egne tilgjengelige ressurser. Vi så at CHE-modellen speilet MIEs metodikk og var derfor i stand til å styrke en holistisk tilnærming.

Implementering

Jeg og familien flyttet til Naréna i desember 2006. Fra starten av konsentrerte vi oss om landsbyen vi bodde i. Vi benyttet det missiologiske og sosialantropologiske feltarbeidet som metode for integrering. Vi ville leve sammen med lokalbefolkningen, og vi ønsket å bli en del av samfunnet, selv om vi var klar over at vi alltid ville bli oppfattet som fremmede.²¹ I løpet av 7 år i Naréna mener jeg at vi lyktes med det. Det var ingen barneflokk rundt oss når vi gikk i landsbyen, vi kunne gå alene. Om det hadde vært begravelser i landsbyen mens vi var borte, fikk vi spørsmål om hvor vi hadde vært. Vi ble identifisert som landsbyboere. En viktig faktor som bandt oss til lokalbefolkningen, var at vi fikk nye navn²² - noe som gjorde oss til en del av samfunnsstrukturen.²³ Det er ikke mange familienavn i malinkésamfunnet, og familienavnet gjør at en blir innlemmet i en «egen» familiehistorie og havner i forskjellige historiske relasjoner til andre malinkéer. Vi ble fortalt familiehemmeligheter fordi vi bar våre navn, og vi ble behandlet etter våre nye navn. Gjennom disse navnene kunne vi identifiseres med lokalbefolkningen.

Et annet identifikasjonsmoment var da jeg ble invitert til å være med i en Karè. Dette er en historisk, kulturell samfunnsordning hvor landsbybefolkningen tilhører en generasjonsgruppe. Alle som er født innenfor et visst tidsintervall (f.eks. 1974-1977) tilhører en generasjonsgruppe kalt Karè. Historisk ble denne ordningen dannet gjennom overgangsriten fra gutt til mann ved omskjærelsen. Men også kvinnene er en del av denne gruppen. Da jeg ble spurt om jeg ville bli med i en slik gruppe, visste jeg ikke hva jeg sa ja til. Men jeg tok sjansen og fikk oppleve en dypere form for tilhørighet til lokalbefolkningen. En dag i uken arbeidet gruppen sammen for solidariske formål, det var som et brorskap. Ved samlinger var det en egalitær atmosfære med spøk og skjemt, hvor alle hakket på hverandre. Det var ikke alltid like lett å svare like bråkjekt som jeg ble tiltalt. Men ordningen skapte en Naréna-identitet for misjonæren. Jeg tilhørte en familie og en Karè, begge med lokale ledere.

I vår omgang med våre nye naboer og sambygdinger benyttet vi oss av deltagende observasjon som metode for å tilegne oss kunnskap om kultur, historie og religiositet.²⁴ Vi var til stede ved overgangsriter, offisielle og kulturelle fester.²⁵ Vi var til stede som en i mengden, men observerte og analyserte inntrykkene med en mental avstand. Når festene fikk et sterkt religiøst preg, var vi usikre på vår egen tilstedeværelse, noe vi formidlet til vår vert som sa ifra når vi kanskje skulle gå. Samtidig som jeg kjente på en grense for hvilke aktiviteter jeg kunne delta i som hadde med åndsmakter å gjøre, så ønsket jeg også å få innsyn i malinkéenes ontologi. Jeg prøvde å kontrollere spontanreaksjoner på informasjon som ble formidlet, for om mulig å få høre mer. Spontanreaksjoner som forakt, mistenksomhet eller latter kunne fort forhindre videre samtale om for eksempel ånde verdenen, omskjærelse eller polygami. Ved å beherske spontanreaksjonene, åpnet dette samtalen slik at en kunne forstå tematikken bedre. Gjennom slike samtaler ble kulturelle forskjeller i større grad forskjellige uttrykk for felles utfordringer.

Selv om vi observerte samfunnet gjennom deltagende observasjon, ble også vi observert de første årene. Vi hadde ingen rett til å bli hørt i utgangspunktet. Taleretten måtte vi få, og den ble gitt oss først når tillit var opprettet. Jeg lærte at en må lytte for å få talerett. Den tilliten som vi fikk, ble også en gjensidig tillit. Kontaktene ble venner, og vi omgikk hverandre uformelt i våre hjem. De ble gode rådgivere for arbeidet i Naréna. Jeg omtalte disse kontaktene tidlig som «venner», og merker at det ligger makt i hvordan en omtaler hverandre. Substansen i omtalen preger selve relasjonen.

Den første tiden ble holdningsdannende for min del. Gjensidigheten steg fr̄m fram som respekt, ikke bare for folk og kultur, men også overfor personene vi bodde blant. Jeg fikk en ydmyk beundring for liv, arbeid og ansvar som malinkéene bar. Jeg oppdaget stadig at jeg hadde mye å lære. Jeg hadde kanskje en teoretisk kunnskap med meg, men jeg hadde ikke den lokale praktiske kunnskapen. Jeg innså at den største kompetansen jeg hadde å bidra med overfor befolkningen, var bibelkunnskap.

Gjensidigheten gav også konkrete resultater. Når vi ble invitert på muslimske fester, kunne vi igjen invitere til kristne høytider som jul og påske. Vi inviterte alle i lederskapet i landsbyen samt venner, «familie», naboer og Karè. Vi markerte disse høytidene ved å fortelle bibelhistorien knyttet til jul og påske, samt å dele et festmåltid i henhold til lokal tradisjon.

Vi brukte mye tid på eldre menn og kvinner i den første tiden, ikke fordi vi trodde at de var de potensielt beste mottakere av budskapet vi var kommet for å dele, men fordi de var opinionsskapere, ikke bare om oss som misjonærer, men også om NLM. Vi var klar over at om en stod i et relasjonsbyggende arbeid, så var det ikke relasjonen til misjonæren som var det viktigste, da misjonærens virketid er begrenset. Men det var viktig at en fra starten av fikk etablert en god relasjon mellom misjonen og landsbyen, at det ble etablert tillit til organisasjonen. Dette ble gjort gjennom respekt

for lokalt lederskap, respekt for lokal kunnskap og respekt for lokal historie. Denne respekten kunne en vise overfor «opinionsdannerne» i landsbyen. Det var ikke så mye våre gjerninger som la grunnlaget for tillit, men våre holdninger. Holdninger blir gjennomskuet om de ikke er genuine. Relasjonene er ikke et middel i utgangspunktet, men de blir en bro om de er genuine. Om det ble reist spørsmål om vårt nærvær og vårt virke, ble dette ofte løftet frem i fora hvor vi selv ikke var til stede. Men vi fikk ofte høre i ettertid at vårt nærvær var gjort rede for i både kommunen, moskeen og rådsmøter av opinionsdannerne.

Selv om vi også startet med søndagssamlinger, var det ikke mange som kom på dem. Jeg fikk inntrykk av at det lå en bekjennelse bak et slikt besøk. Det er heller ikke utenkelig med tanke på hvor kollektiv en fredagsbønn i moskeen er. Det er en bekjennelse å oppsøke en moske på en fredag for å delta i den synkroniserte bønnen. Med et slikt bakteppe blir terskelen stor for å komme på et kristent søndagsmøte. Men barna fikk etter hvert lov til å komme på søndagsskole. Barna måtte ha tillatelse hjemmefra for å være med på søndagsskolen. De aller fleste av nabobarna fikk denne tillatelsen fra sine foreldre, og i løpet av det første året hadde vi hatt rett under hundre barn innom på søndagsskolen. Dette arbeidet har i ettertid vokst til også å innebære leirarbeid i Naréna.

Men å utvikle søndagsmøtet var ikke vår første prioritet da vi kom til Naréna. Vi ønsket å bygge husmenigheter, vi ønsket å komme inn i hjem og dele bibelhistorier der som en kollektiv undervisning. Dette ønsket vi å gjøre gjennom undervisning av fortellermateriale i Bibelen, og å overgi den som en stor fortelling i tråd med CBS-metoden. Det innebar at vi fortalte den kronologisk, fra skapelsen til Jesu gjenkomst gjennom flere samlinger. Det var tidlig to personer som ønsket denne undervisningen. Vi hadde ukentlige møtepunkt hvor vi samtalte om bibeltekster og fikk en vandring gjennom bibelhistorien.

Jeg startet med en visjon om å kunne følge opp 5 personer som igjen viderefremmet den overgitte kunnskap til minimum 2 andre personer. Når jeg kom i kontakt med personer som ønsket bibelundervisning, var det dette jeg sa. Jeg lovet dem at jeg var tilgjengelige for dem personlig og ønsket å følge dem tett, samtidig satte jeg som betingelse at de viderefremmet det de lærte til andre personer som de kom i kontakt med (jf. 2 Tim 2:2). Jeg uttrykte at det var best om dette skjedde jevnlig, slik at det ikke ble stor avstand i tid mellom våre samtaler og de samtaler de selv hadde etterpå. Jeg fikk følge opp 2 personer i Naréna og en i en annen landsby. Disse satte stor pris på den bibelkunnskap de fikk, og de fikk et eierforhold til budskapet. De hadde et ønske om å viderefremme det, noe vi så som en viktig frukt av metoden vi hadde valgt. Dette gjorde at vi ventet med å benytte oss av muligheten til å formidle bibelfortellingene på lokalradioen. Vi ønsket at de skulle vokse i eierskapet til budskapet og kjenne ansvaret som kom ved denne kjennskapen. Vi var redd for at en radiosending ville redusere deres forvalteransvar.

Det tok litt tid før vi fikk noe fart på bistandsarbeidet. Vi satt på gjerdet og ventet på hva lokalsamfunnet ønsket hjelp til å utvikle, før vi ville ta noe initiativ. Da jeg tok kontakt med kommunen for å høre hvilke prioriteringer de hadde for utvikling, fikk jeg en lang liste over mulige tiltak i tilfeldig rekkefølge uten konkrete planer for implementering. Dette forundret meg, men etter en stund fikk jeg forklart at grunnen var at de ønsket alle prosjekter velkomne, alt var bedre enn ingenting. De var redde for å be om noe vi ikke kunne gjøre, derfor ønsket de at vi gjorde det vi hadde lyst til. Vi insisterte på at vi ikke visste hva de trengte eller hvordan prosjekter kunne realiseres i denne konteksten. De hadde kjennskapen til de reelle mulighetene. Det var vanskelig å spore et lokalt initiativ. Et annet hinder i bistandssammenheng var at det var flere bistandsaktører i samme område, som alle krevde en lokalkomiteé sammensatt slik at samfunnsbredden var representert. Det ble krevd dokumentasjon i form av rapporter fra styremøter, evalueringer og budsjett, noe som innebar at medlemmene i komiteén måtte ha gode lese- og skriveferdigheter. Når det var opp til 6

lokalkomiteer med ca. 15 medlemmer i landsbyen, betydde det i praksis at flere komiteemedlemmer satt i flere komiteer. Ofte ble de utnevnt av landsbyen til å sitte i disse komiteene, og det var ikke alltid lystbetont. Å bygge en ny CHE-komite var vanskelig.

Men etter å ha vært medlem i en «Karé» over tid, så vi potensiale i å tenke samfunnsutvikling gjennom disse gruppene, altså gjennom allerede eksisterende strukturer. Ved opplysningsarbeid om prosjekt drift var det flere slike grupper som så at de kunne starte prosjekt for samfunnet, i tillegg til interne solidariske tiltak. De fikk et eierforhold til prosjektene fra starten av, og kjente en stolthet over sine bidrag til samfunnet. De så at de ved bistand, bygde ære i landsbyen. Idéen spredte seg, og i dag er 4 slike grupper engasjert i forskjellige prosjekter som de selv styrer og driver uten eksterne midler og uten det rapporteringsbehov normert bistandsarbeid krever. De driver i dag skogplantingsprosjekter, alfabetiseringskurs, mikrokreditt og diverse kurs for å styrke entreprenørskap.

Erfaringer gjort med metodevalgene

Det var viktig å komme gradvis inn i samfunnet vi skulle virke i, både med tanke på å bygge et evangelisk arbeid, men også for å bygge et bærekraftig bistandsprosjekt. At vi fikk tid til å sette oss inn i historie og kultur og at vi fikk foreta så mange og hyppige besøksturer til landsbyen før vi bosatte oss, gjorde oss bedre rustet til å bosette oss og arbeide i Naréna. Samtidig var det godt for landsbyen at det ble en gradvis prosess.

Gjennom stadig mer kunnskap om kultur og historie, vokste respekten for folket og samfunnet vi skulle virke i. Jeg tror at denne respekten ble erfart av lokalbefolkningen gjennom misjonens og misjonærenes holdninger til lokalsamfunnet. Vi var heldige som fikk bruke så god tid i Mali til å forberede oss. Andre som kommer etter vil kanskje bli kastet ut i arbeidet uten den samme forberedelsestiden. Ulempen er selvfølgelig at mye tid av vår periode gikk med til nettopp dette arbeidet. Når en erfarer at periodelengdene for misjonærene blir kortere, er det vanskelig å sende misjonærer ut i en så tidkrevende prosess.

Valget med å bruke CBS som evangeliseringsmetode viste seg å være krevende. Som vestlige misjonærer er vi veldig litterære, og det er vanskelig å tilegne seg fortellerkunsten. Denne kunstform er ofte kulturelt betinget, og den er veldig godt utviklet i muntlige kulturer. I tillegg var språket en utfordring. Materialet var tilgjengelig på fransk og bambara, men om en skulle bruke «hjertespråket» malinké, ville det bety mye lingvistisk forskning og arbeid.²⁶ Jeg begynte å bruke CBS-materialet på fransk med 2 personer nokså tidlig, samtidig som jeg fikk muligheten til å teste det oversatte materialet med mine kontakter, til stor begeistring. Men progresjonen i leksjonene gikk raskere enn oversettelsesarbeidet, noe som førte til at jeg brukte det franske materialet. Når det gjelder formidlingsspråk, er det godt å forholde seg til det funksjonelle. Om det tar for lang tid for misjonæren å tilpasse sitt språk til det lokale språket, spesielt om en søker en fri fortellerstil, så er det greit å bruke det språket som er mest funksjonelt i formidlingssituasjonen. Det er ikke nødvendigvis misjonæren som skal være evangelisten som formidler budskapet på hjertespråket. Det optimale er om det er en nasjonal mottaker av budskapet som videreformidler dette på sitt språk i sin kulturdrakt. En annen utfordring for meg var at materialet og metodikken var tilrettelagt for analfabeter, og begge mine kontakter kunne lese. Men fordi leseferdighetene ikke var gode, ble fortellingen verdsatt mer enn lesning. Allikevel klarte jeg aldri å frigjøre meg helt fra manus. Vi innså at CBS-materialet var for omfattende. Det hadde vært en fordel med raskere progresjon. Kronologien i bibelformidlingen gjør at en bruker mye tid på GT-materialet, mens deres nysgjerrighet først og fremst dreier seg om Jesus. Det var viktig å svare på denne nysgjerrigheten, samtidig som en trengte å bygge en bibelsk ontologisk forståelse. Både gudsbildet, syndsforståelsen, nådebegrepet og menneskesynet må omdefineres i en muslimsk

kontekst. Til dette er GT-materialet veldig nyttig da det til en viss grad representerer «fellesmateriale» med islam. Vi så allikevel at bibelfortellinger på MP3 lydfiler hadde en vel så god funksjon i å bygge bibelkunnskap.²⁷ Men ved lydfilene ble muligheten til samtaler om bibeltekster og bønn redusert. Kanskje er en kombinasjon av en grundig gjennomgang av Bibelen på lydfiler og samtaler over et redusert antall lek sjoner i CBS veien å gå videre. Samtidig må undervisningen tilpasses den enkelte, fremfor den mer prinsipielle gjennomgangen av materialet. Det er viktig å møte den enkelte med den bibelkunnskapen de søker eller trenger, og at en dermed inntar en fleksibel holdning til CBS-materialet selv om en tar vare på formidlingsmetodikken.

MIE som metode bød også på utfordringer. Det var vanskelig å kvalitetssikre videreformidlingen. Jeg vil ikke si at dette var et problem, da det er en fordel om misjonæren kan gi slipp på budskapet og la det gå fra munn til munn, uten å måtte være den som formidler det selv. Men det er en utfordring da en ikke er helt sikker på hvor mye som er mottatt i den første overleveringen. En annen utfordring var frekvensen på møtepunktene, noe som gjorde at en fort kom i utakt når det gjaldt den umiddelbare videreformidlingen av bibelfortellingene. Det skulle vise seg at strukturen også var sårbar på andre måter. Den første kontakten døde på grunn av sykdom, og den andre kontakten i landsbyen ble satt under stort press fra storfamilien på grunn av sin tro. Sistnevnte ble redd for å ta kontakt over en lang periode. Personene som fikk bibelundervisning av mine to kontakter, var mennesker jeg ikke kjente, som jeg ikke heller fikk følge opp. Jeg lærte at selv om det er en god metode i å ansvarliggjøre og dyktiggjøre troende til videreformidlingen av budskapet, så er det allikevel en veldig sårbar struktur. Det viste seg også at to kontakter ikke er nok. En trenger flere kontakter, men ikke så mange at en ikke klarer å følge dem opp tett. Jeg tenker at om jeg hadde fått fem kontakter, så hadde de kanskje vært sterkere rustet til å tåle motstand. Jeg er fortsatt overbevist om at det er viktig å bruke sin tid på «fuglen i hånden, framfor de ti på taket». Det var et råd jeg fikk både av andre erfarne misjonærer, men også av landsbyledelsen som jeg var i kontakt med. De sa at det var viktig at vi fikk ekte konvertitter, fordi det var så skadelig om det var mange som konverterte for så å falle tilbake til islam. Det er pussig å få slike råd fra muslimer.

Konklusjon

Jeg har forsøkt å gi en prosessbeskrivelse av oppstarten av NLM sitt arbeid i Mali. Dette har jeg gjort på bakgrunn av egen deltagende observasjon og refleksjon. I et historisk lys vil min beretning sikkert bli gjort til gjenstand for analyser og mine metoder stadig revidert ettersom nye perspektiver, observasjoner og reaksjoner vil bli tilgjengelige. Ved metodevalg som ofte er prosessorienterte over tid, kan tålmodighet med metode og utålmodighet med oppdraget komme i en sunn konflikt. Men tiden vil vise hvilke frukter arbeidet i Naréna gir. Den viktigste stemmen i hele prosessen vil være lokalbefolkningens. Dette er et «ungt» arbeid, og jeg har ofte under arbeidet med denne artikkelen spurt meg selv om det enda er prematurt å trekke slutninger om metodevalgene for arbeidet i Naréna. La denne artikkelen være noen erfaringer med og refleksjoner over NLMs arbeid i Mali til nå, og forhåpentligvis en artikkel som inspirerer til drøfting av metodevalg ved oppstart av nytt misjonsarbeid.

Når man beveger seg inn i nytt landskap vil kartet og landskapet måtte sammenlignes. Det vil alltid være landskapet som må korrigere kartet, men kartet vil i det minste gi en indikasjon på hvordan landskapet er. Slik vil metodevalg og strategi være med på å tegne noen linjer for arbeidet i Naréna. Men metodikk og strategi vil samtidig være gjenstand for korreksjoner og justeringer ettersom man tilegner seg nye erfaringer.

Noter

1. En veldig løs benevnelse som er vanskelig å definere da den søker å sette navn på en lokal synkretistisk religiøs praksis og ontologi. Den er muslimsk fordi befolkningen identifiserer seg med islam, men den allmenne religiøsitetten har innlemmet mye av den tradisjonelle spiritualitet. En får da en synkretistisk religion preget av kontekstuell tradisjonell religiøsitet med et muslimsk fortegn.

2. United Nations Development Program (UNDP), Plan og Leger Uten Grenser hadde komiteer som administrerte bistandsprosjekter innen helsesektoren og på den offentlige skolen. Fredskorpset hadde en ungdom utplassert i landsbyen over en tre-årsperiode, det vil si tre ungdommer som var der et år hver, for å drive diverse småprosjekter i samarbeid med rådhuset i landsbyen.

3. Pkt 7.1 i strategidokumentet, se fotnote 14.

4. Vydrine, Valentin (2004). "A note on Manding and Mande ethnonyms and linguonyms" i Jansen, Jan (red). "Mande - Manding: Background reading for ethnographic research in the region south of Bamako, (Mali)" (Leiden University), 193.

5. Hochstetler, J. Lee (2011) «A Sociolinguistic Survey of Eastern Maninkakan, including the Wassulu area» (SIL Mali), 17.

6. «I utgangspunktet ønsker misjonen å leie misjonærboliger lokalt. Der det ikke er mulig, vil misjonen bygge misjonærboliger med tanke på senere salg på det åpne marked, hvor inntektene går tilbake til misjonens kasse. Misjonærenes boliger bør ikke danne grunnlag for norske gettoer. Det skal ikke bygges to misjonærboliger på samme tomt, heller ikke på nabotomter. Misjonærboligene skal ligge spredt i landsbyen. Misjonærboligene skal representere en tilnærming til lokal byggestil. Innvendig vil det bli lagt vekt på trivsel for misjonæren for å ta vare på våre utsendinger» Pkt 9.1 i strategidokumentet, se fotnote 14.

7. Pkt 7.2 i strategidokumentet, se fotnote 14.

8. Antropolog ved Leiden Universitetet

9. Jansen, Jan og Camara, Seydou (1999). *La Geste de Nankoman, Textes sur la foundation de Narena (Mali)* (CNWS Universiteit Leiden, Nederland).

10. Kante, Nambala med hjelp av Erny, Pierre (1993). *Forgerons d'Afrique Noire, Transmission des savoirs traditionnels en pays malinké* (L'Harmattan).

11. Niane, D.T (1960). *Soundjata ou l'épopée mandingue* (Éditions Présence Africaine). Cissé, Youssouf Tata og Kamissoko, Wâ (1991). *Soundjata la glorie du Mali, La grande geste du Mali - Tome 2* (Éditions Karthala og Association Arsan). Doumbi-Fakoly (2003). «Fakoli, Prince du Mande» (L'Harmattan). Duintjer, Esger; Jansen, Jan. Sidibe, Toumani og Tamboura, Boubacar (1997). «Mankan Sunjata, Manden Buruju/L'Histoire du Mande» (Éditions Jamana). Diakité, Drissa (2009). «Kuyaté La Force du Serment, aux origines du griot mandingue» (La Sahélienne).

12. I antropologien er «native informant» et ganske komplisert konsept. Det er vanskelig å finne den gode informanten som sitter med kunnskap og ikke er «outsider» i samfunnet selv. En samfunnsoppsett vert er et annet konsept som ikke nødvendigvis kan sammenlignes med «native informant».

13. NLMs strategi for arbeidet blant Digofolket i Kenya, og NLMs strategi for arbeidet i Indonesia. NLM Utland.

14. «Strategidokument for La Mission Evangélique Luthérienne en Côte d'Ivoire et au Mali» Misjonskonferansen 2006, NLM Utland.

15. I strategidokumentet brukte vi benevnelsen «Presentation Orale de la Bible» (POB), men den engelske benevnelsen blir «Cronological Bible Storying» som en finner mer informasjon om på nettsiden: <https://orality.imb.org/strategies/?st=1>

16. Conakry, Guinea, mars 2005.

17. MIE ble benevnelsen vi senere brukte fordi konferansen het «Movement d'implimentation des Eglises en milieu difficile». Senere har David Watson gitt ut en bok sammen med sin sønn Paul Watson som har tittelen «Contagious Disciple Making» (2014)

18. Steffen, Tom A (rev. 1997, 2 utg). «Passing the Baton, Church Planting That Empowers» (Center for Organizational & Ministry Development, La Habra CA).

19. Se fotnote 14.

20. <http://www.chenetwork.org/>

21. Eriksen, Thomas Hylland (1998, 2 utg). *Små steder - Store Spørsmål, innføring i sosialantropologi* (Universitetsforlaget), 31.

22. «Mons Gunnar Selstø» var ikke gangbart i Narena, de ønsket å gi meg et navn de kunne forholde seg til. Jeg fikk navnet «Moussa Konate». «Moussa» kommer av Moses, et muslimsk, men også gammeltestamentlig navn som lignet på «Mons». «Konate» var et vanlig familienavn i Narena.

23. Diabate, Brehman (alias Clemens Zobel) og Kouyate, Sidiki (alias Jan Jansen) (2004). "The researcher and his host in Mande" i Jansen, Jan (red). "Mande - Manding: Background reading for ethnographic research in the region south of Bamako, (Mali)" (Leiden University), 118-130.

24. Eriksen (1998): s.33.

25. Overgangsriter som navnefest, bryllup og begravelser. Offisielle fester som nasjonaldag, kvinnedagen og diverse innvielser av institusjoner. Kulturelle fester som jegerfester og slektsstevner.

26. Et arbeid som ble initiert i 2005 av en medmisjonær med lingvistisk kompetanse.

27. Lastet ned hos www.faithcomesbyhearing.com

